

## Bạch Y Đài Các

Trên *Facebook*, tôi thấy chú Lê Trọng Châu có giống lan *Dendrobium cretaceum* var. *alba*, màu trắng tuyệt đẹp, người chơi lan tài tử thường gọi Lan Vôi Đột Biến. Nếu giống lan này không đột biến, tên Việt trước đây người ta thường gọi Hoàng Thảo Vôi.

Mấy năm trước bác Bùi Xuân Đáng có gợi ý với tôi có từ nào văn vẻ đẹp để đặt tên cho giống lan *Den. cretaceum*. Lúc bấy giờ tôi không có cảm hứng, nên tôi đặt tên không được. Kỳ này khi tôi nhìn thấy trên *Facebook* của chú Lê Trọng Châu, làm cho tôi cảm xúc với vẻ đẹp quyến rũ của giống lan *Den. cretaceum* var. *alba*, và nay tôi xin được đặt tên là Bạch Y Đài Các. Hai chữ bạch y có nghĩa bộ đồ màu trắng, còn hai chữ đài các có nghĩa là ngôi lầu đài. Bốn chữ bạch y đài các có nghĩa cô gái tiểu thư mặc y phục màu trắng đứng trên lầu đài, còn cô gái không đứng trên lầu đài, mà đứng ở dưới đất thì dùng từ bạch y cô nương.



Vì giống lan này đột biến màu trắng vẻ đẹp quyến rũ, nên tôi so sánh như tiểu thư bạch y đài các. Còn nếu lan không đột biến có thể gọi tên là Bạch Thiên Kiều. Chữ bạch thiên kiều cũng có nghĩa nàng tiên mặc bộ đồ màu trắng. Nếu quý vị nào thích thì dùng từ ngữ này, còn không thì dùng tên cũ Hoàng Thảo Vôi cũng tốt, vì đã quen gọi tên cũ mà đổi lại tên mới hơi khó chấp nhận. Nhưng thiện ý của tôi chỉ đặt tên cho giống lan đột biến, *Dendrobium cretaceum* var. *alba* mà thôi. Nếu tôi có được giống lan *Dendrobium cretaceum*, thì tôi đặt tên cho riêng cá nhân tôi là Bạch Thiên Kiều, vì tôi có tâm hồn nghệ sĩ, nên luôn luôn thích tên đẹp, để đặt tên cho một loài hoa có vẻ đẹp quyến rũ.

Vườn lan của chú Lê Trọng Châu ở Đức Trọng, Đà Lạt, tôi có dịp đến đây vào đầu năm 2014. Vườn lan rất lớn có nhiều giống lan quý hiếm, đến nơi đây tôi như đi lạc vào thế giới của hoa lan huyền ảo, đẹp vô cùng. Nhìn những giò lan Long Tu đong đưa theo làn gió, làm cho tôi lâng lâng khó tả, không biết bao giờ tôi lại có dịp đến nơi đây lần nữa.

Trong những loài phong lan không có loài nào có nhiều giống bằng loài *Bulbophyllum*, mọc trải dài từ Nam Mỹ đến Châu Phi, xuyên qua Châu Á và chạy dài xuống tận Úc Châu. Thân đều giống như củ hành nên người ta thường gọi giả hành. Trong bài viết kỳ này, tôi xin đề cập thêm với giống phong lan *Bulbophyllum salmoneum*. Trong website *hoalanvietnam.org* mô tả phong lan nhỏ củ mọc xa nhau, lá 1 chiếc, dài 10-15 cm, hoa nở vào mùa Hạ. Được N.T. Hiệp, L. Averyanov, N.S. Khang, N.Q. Vinh tìm thấy tại Thường Hoa, Minh Hòa, Quảng Bình vào ngày 23-07-2011. Trong web site *hoalanvietnam.org* chưa thấy ghi tên Việt. Trong bài viết kỳ này tôi xin đặt tên cho giống lan này với tên: Hoa Đẳng Lan. Vì hoa nhìn giống như đèn hoa đăng, nên tôi đặt hoa đăng, thuộc loài phong lan nên tôi thêm chữ lan,

ghép lại thành tên Hoa Đẳng Lan. Nếu trước đây đã có tên Việt rồi thì coi như tôi xin được bổ túc thêm, làm phong phú thêm cho phong lan Việt nói chung, vì tôi đặt tên theo từ ngữ Hán Việt.



Trong ngôn ngữ Việt, bác Bùi Xuân Đáng thường nói chuyện với tôi qua điện thoại. Bác có đề cập những từ ngữ trước năm 75, như thủy quân lục chiến, nay ở VN dùng lính thủy đánh bộ, hay máy bay trực thăng, nay gọi máy bay lên thẳng. Tôi cũng đồng ý với bác Đáng, ngôn ngữ nào đẹp thì mình dùng, nay không phải mình ghét Trung Quốc mình lại không dùng từ ngữ Hán Việt cũng không hay. Cố soạn giả Viễn Châu nổi tiếng về viết vọng cổ, cũng nhờ chú dùng từ ngữ Hán Việt và đem thơ vào bài vọng cổ. Chú có dặn tôi: “*Cháu làm thơ để ý phải có hồn, thơ mà không có hồn thì không được.*”

*Bướm bay nhả chữ hồn thơ.  
Thuyền neo bến cũ sương mờ giăng tơ.  
Anh đi em vẫn đợi chờ.  
Trăng tàn bến mộng thần thờ nhớ mong.*

Câu trên nghĩa là thơ có hồn lời văn bay bướm. Trước ngày tình nhân Valentine năm nay 2016, tôi có làm bài thơ tặng bà xã tôi, vì thấy bà xã mình đang mặc chiếc áo màu xanh, tôi có cảm xúc làm bài thơ song thất và chọn tên.

### ***Tà Áo Thiên Thanh***

*Tôi yêu cô gái áo màu xanh.  
Tà áo thiên thanh mắt long lanh.  
Dáng em ngự trị hồn anh đó.  
Cứ mãi yêu như mới một lần.*

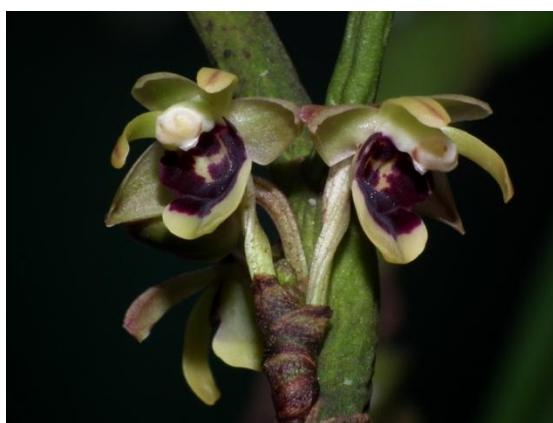
*Tôi yêu cô gái áo dài xanh.  
Gió thoảng tóc bay dáng liềm lành.  
Tim anh rung động nhìn em mãi.  
Áo gấm lụa là đẹp như tranh.*

*Em đi hạt nắng đổ bờ vai.  
Bóng ngả bên lè chẳng có ai.  
Anh xin làm người hầu em đó.  
Đỡ bóng trang đài hương tóc bay.*

*Màu xanh em mặc màu hy vọng.  
Màu áo anh yêu luôn ngóng trông.  
Anh sẽ xây lâu đài các mộng.,  
Để hai đứa mình ngắm ánh trăng.*

*Mây bay lơ lửng chở hồn thơ.  
Viết vội mấy câu gửi người tình.  
Không biết có làm mây nặng trĩu.  
Ý thơ chan chứa chuyện chúng mình.*

Tôi thấy trong website [hoalanvietnam.org](http://hoalanvietnam.org), mục “Lan Rừng VN Từ A-Z” có giống lan *Luisia teretifolia*, Gaud 1828, đồng danh *Luisia playglossa*, Rchb 1863. Phong lan cao từ 15-20 cm, hoa to khoảng 2 cm, nở đồng loạt vào mùa Đông. Hoa có mùi hôi hôi, cánh hoa màu xanh, lưỡi hoa màu đỏ đậm, nơi mọc Himalayas, Ấn Độ, Tích Lan, Nepal, Bangladesh, Miến Điện, Thái Lan, Philippines, New Guinea và Việt Nam, nhưng địa danh mọc ở VN không rõ. Lan cỡ nhỏ thích nhiệt độ từ ấm đến nóng, lan mọc ở độ cao từ 40 đến 900 mét. Tôi xin đặt tên cho giống lan *Luisia teretifolia* là Châu Thiệt Lan. Trong Hán Việt, chữ châu có nghĩa màu đỏ và cũng đồng nghĩa với chữ chu, màu đỏ còn có thêm một số từ như: giáng, hồng, xích đang và huyết. Còn chữ thiệt trong Hán Việt có nghĩa là lưỡi, chữ lan có nghĩa phong lan. Tôi ghép ba chữ lại Châu Thiệt Lan để đặt tên cho giống lan này, nếu quý vị nào có từ ngữ nào khác hơn xin bổ túc thêm, để góp phần làm cho vườn lan Việt thêm phong phú.



Hội Hoa Lan thành phố Vancouver, BC, Canada có tổ chức triển lãm và bán hoa lan trong hai ngày 26 và 27-03-2016. Sáng thứ bảy ngày đầu, tôi dậy sớm rửa mặt xong, pha ly cà phê, ngồi uống cà phê xong là tôi vội đi thay quần áo để đi ngay, kéo những cây lan nào mình thích người ta mua hết. Vì chơi lan nhiều năm tôi thích đi ngày đầu của triển lãm, và phải đi thật sớm để tìm chỗ đậu xe, và để chọn những giống lan nào mà mình ưa thích.

Đến nơi tôi chạy tìm chỗ đậu xe, mới gần 10 giờ sáng mà bãi đậu xe chỉ còn một hai chỗ. Tôi mua vé vào cửa và đi thẳng vào gian hàng triển lãm hoa lan. Lấy máy ra chụp khoảng 20 bức hình những chậu lan đẹp để làm kỷ niệm, mấy chậu *Dendrobium kingianum*, thơm ngát cả gian hàng. Theo tôi nghĩ, không có giống lan nào có mùi thơm nồng như giống lan *Den. kingianum* xuất xứ từ nước Úc.

Sau khi chụp hình xong, tôi đi vô gian hàng bán hoa lan. Tôi mua 1 chậu lan hồ điệp *Phalaenopsis schilleriana*, của nhà vườn Ten Shin Gardens, từ bên Đài Loan đem qua bán. Giống *Pha. schilleriana* là lan đặc hữu của xứ Philippines, tôi thích lá có đốm và lan cho rất nhiều hoa.



Sau cùng tôi mua thêm 1 bụi *Cymbidium goeringii* (xuân lan) của nhà vườn Ching Hua Orchids, cũng từ Đài Loan đem qua bán. Tôi rất thích hình dáng của giống lan này, lá chiều ngang từ 5-7 mm, chiều dài khoảng 50 cm. Đem về tôi vô chậu xong nhìn dáng mảnh mai rất dễ thương, trong thẻ họ chỉ ghi tên xuân lan.

Nhưng không có đặt tên riêng cho giống lan này, tôi nhìn thấy dáng rất đẹp và suy nghĩ mình nên tìm tên gì đẹp để đặt tên cho riêng mình. Suy đi nghĩ lại tôi quyết định chọn tên: Diệp Ái Thanh. Chữ diệp có nghĩa là lá, chữ ái có nghĩa dễ thương, còn chữ thanh có nghĩa màu xanh, ba chữ ghép lại có nghĩa lan lá màu xanh rất dễ thương, đây cũng là từ ngữ Hán Việt. Nhưng khi ngồi uống trà nhìn chậu lan mình có thể diễn tả, chậu lan mảnh mai dáng đẹp đường cong rất dễ thương.



Tôi xin tạm dừng bút, kính chúc quý vị trang nhà mùa xuân nhiều hạnh phúc và gặp nhiều may mắn, xin hẹn lại kỳ tới.

Vancouver, BC, Canada, tháng 4 năm 2016.

**Trương Thái Hòa.**